

**Uchwała Nr XXIII/426/2004
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej
z dnia 11 marca 2004 roku**

w sprawie: przyjęcia „Gminnego Programu Działań na Rzecz Osób
Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej”

Na podstawie art.18 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. 142 poz.1591 z 2001r. z późn.zm.), art.12 pkt.11 i 92 ust.1 pkt. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz.U. 142 poz. 1592 z 2001r. z późn. zm.) w związku z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 123 poz.776 z 1997r. z późn. zm.) na wniosek Prezydenta Miasta

RADA MIEJSKA

uchwała

§ 1.

Przyjąć „Gminny Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej” stanowiący załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Robert Koćma

Załącznik do Uchwały Nr XXIII/426/2004
Rady Miejskiej w Dąbrowie Górniczej
z dnia 11 marca 2004 roku

GMINNY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

DĄBROWA GÓRNICZA
MARZEC 2004

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU	3
CHARAKTERYSTYKA DĄBROWY GÓRNICZEJ	5
CEL STRATEGICZNY	6
CELE OPERACYJNE	
CEL 1: Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób z niepełnosprawnością – kształtowanie właściwych postaw społecznych	7
CEL 2: Zwiększenie dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej.	10
CEL 3: Likwidacja barier w obiektach infrastruktury miejskiej, barier transportowych oraz barier w komunikowaniu się	12
CEL 4. Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym	15
CEL 5: Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji.	20
CEL 6: Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością pełnego dostępu do kultury, sportu, rekreacji i turystyki	22
CEL 7: Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych – przeciwdziałanie bezrobociu poprzez: tworzenie nowych miejsc pracy, poradnictwo zawodowe, szkolenia, itp.	24
CEL 8: Zintegrowanie i wzmacnianie podmiotów działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych	28
CEL 9: Tworzenie warunków do zachowania samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych, poprzez rozwój kompleksowego systemu rehabilitacji	30
GŁÓWNI REALIZATORZY PROGRAMU I ZAKRES ICH DZIAŁAŃ	31
ZASADY MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU	33
UWAGI KOŃCOWE	33
HARMONOGRAM DZIAŁAŃ	34

WSTĘP

Według Światowej Organizacji Zdrowia, osoby niepełnosprawne to takie, które nie są w stanie o własnych siłach zaspokoić własnych potrzeb, wymagające wsparcia i pomocy z zewnątrz. Definicja zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych mówi: "Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę, oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi". Natomiast ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zawęża powyższą definicję określając niepełnosprawnymi osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej.

Dla potrzeb Gminnego Programu przyjmujemy obie podane definicje, stosując określenie z ustawy do realizacji zadań z niej wynikających.

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone definicje niepełnosprawność przedstawia się jako zjawisko niejednorodne, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych, może być fizyczna, intelektualna lub polegać na dysfunkcji zmysłów; może wynikać z choroby somatycznej lub choroby umysłowej. Wymienione zaburzenia, sytuacje mogą mieć charakter stały lub przejściowy. Niepełnosprawność dotyczy osób w każdym wieku. Dla lepszego określenia potrzeb osób niepełnosprawnych przyjmujemy podział na siedem głównych grup:

- osoby niewidome i słabo widzące,
- osoby głuche i niedosłyszające,
- osoby niepełnosprawne intelektualnie,
- osoby chore psychicznie,
- osoby niepełnosprawne ruchowo,
- osoby starsze, niepełnosprawne z ogólnego stanu zdrowia,
- osoby dotknięte różnymi rodzajami schorzeń (np. układu krążenia, cukrzycy, hemofilia, choroby nowotworowe, itp.).

W Programie zdiagnozowano możliwie wszystkie aspekty życia osób niepełnosprawnych. Program wyznacza kierunki, w które powinny zmierzać działania na rzecz osób niepełnosprawnych zapewniające im godne i aktywne życie, a także pomoc dostosowaną do rzeczywistych potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności. Działania w realizacji Programu zmierzają do wyeliminowania przyczyn wyalienowania osób niepełnosprawnych. Aktywizacja osób sprawnych inaczej w życiu zawodowym, społecznym, kulturowym, sportowym, rekreacji i turystyce oraz podnoszenie świadomości w zakresie przysługujących im praw stanowi drogę do zmiany stereotypu osoby niepełnosprawnej, funkcjonującego w społeczeństwie..

Marginalizacja środowiska osób niepełnosprawnych spowodowana jest jednokierunkową polityką wobec tych osób. Polegała ona na kompensacji poprzez działania charytatywne oraz usługi opiekuńcze. Ta potrzebna działalność nie obejmowała jednak dowartościowania i indywidualnego podejścia do człowieka. Najważniejsze zadanie

współczesnego społeczeństwa to stwarzanie jak najkorzystniejszych warunków życia, nauki, pracy, wypoczynku i rehabilitacji osobom niepełnosprawnym. Podejście takie powinno uwzględniać zasady:

- personalizacji,
- normalizacji,
- odpowiedzialności,
- pomocniczości.

Działania powinny zmierzać do postrzegania osoby z niepełnosprawnością jako obywatela, mieszkańca, a nie niepełnosprawnego. Niepełnosprawność powinna być postrzegana jako dodatkowa cecha człowieka, która go wzbogaca. Program zmierza do tego, aby osoby niepełnosprawne postrzegane były jako osoby aktywne, odpowiedzialne, potrafiące same zadbać o „swoje sprawy”.

PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Gminny Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych opiera się na zasadach prawnych przyjętych przez społeczność międzynarodową, prawo wewnętrzne Unii Europejskiej, prawo Rzeczypospolitej Polskiej oraz prawo lokalne.

PRAWO MIĘDZYNARODOWE

Podstawowe prawa jednostki określa Powszechna Deklaracja Praw Człowieka przyjęta przez Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych w 1948 r. Na forum Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych uchwalono w 1966 r. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Międzynarodowy Pakt Praw gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych. Oba paktory zostały ratyfikowane przez Polskę w 1977 r. Na początku lat siedemdziesiątych Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Deklarację Praw Osób Umysłowo Upośledzonych (1971) oraz Deklarację Praw Osób Niepełnosprawnych, która proklamowała równość praw obywatelskich i politycznych dla osób niepełnosprawnych. W 1983 r. został przyjęty przez ONZ Program Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych. W 1993 r. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych.

PRAWO EUROPEJSKIE

Pierwszym europejskim dokumentem mówiącym o prawach jednostki była Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności uchwalona w Rzymie w roku 1950 przez Radę Europy. Polska ratyfikowała konwencję w 1993 r. W 1961 r. państwa członkowskie Rady Europy podpisały Europejską Kartę Społeczną. Polska podpisała Kartę w 1991 roku, przystępując do Rady Europy, a ratyfikowała w 1997 r. W 1992 r. powstało „Zalecenie w sprawie spójnej polityki wobec osób z niepełnosprawnością”, skierowane do członków Rady Europy, określające w kompleksowy sposób ogólne zasady polityki wobec niepełnosprawności. W 1996 r. powstał Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie równych szans osób niepełnosprawnych „Nowa

strategia Wspólnoty Europejskiej w odniesieniu do osób niepełnosprawnych”. W 1997 r. kraje członkowskie Unii Europejskiej podpisały Traktat Amsterdamski, w którym znalazł się zapis o zakazie dyskryminacji z powodu niepełnosprawności. Artykuł 13 Traktatu Amsterdamskiego mówi:

„Nie naruszając innych przepisów tego Traktatu, w granicach uprawnień przekazanych Wspólnocie, Rada, działając zgodnie z propozycjami Komisji po konsultacji z Parlamentem Europejskim, może podejmować stosowne działania, aby zwalczać dyskryminację z powodu płci, pochodzenia rasowego lub etnicznego, religii lub wyznania, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej.”

W 2000 r. Komisja Europejska przedstawiła komunikat „Ku Europie bez barier dla osób z niepełnosprawnością”. Rada Unii Europejskiej przyjęła „Dyrektywę w sprawie ustanowienia ogólnych ram dla równego traktowania w zatrudnieniu i wykonywaniu zawodu”. W 2002 r. na Europejskim Kongresie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Madrycie uchwalono Deklarację Madrycką.

Fragmenty Deklaracji Madryckiej (2002 r.):

- „Nic o niepełnosprawnych bez niepełnosprawnych;
- Osoby z niepełnosprawnością chcą równych szans, a nie litości;
- Tworzenie społeczeństwa dla wszystkich;
- Tworzenie dostępnego otoczenia;
- Pełna równość i uczestnictwo we wszystkich sferach życia;
- Niezależne życie;
- Szacunek dla różnorodności;
- Osoby z niepełnosprawnością jako aktywni obywatele.”

PRAWO KRAJOWE

Podstawowym aktem prawnym regulującym status osób z niepełnosprawnością oraz mającym zapobiec ich dyskryminacji jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. W art. 32 określa ona fundamentalne prawo każdego obywatela do równego traktowania, a także zakaz dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyn. W art. 69 nakłada na władze publiczne różnego szczebla obowiązek udzielenia pomocy osobom niepełnosprawnym w zakresie zabezpieczenia egzystencji, przysposobienia do pracy, w drodze przeszkolenia zawodowego, pomoc w zakresie komunikacji społecznej, pozwalającej im żyć w społeczeństwie. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. uchwalił Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych regulującą prawa osób niepełnosprawnych. Szeroką grupę zapisów regulujących sytuację niepełnosprawnych w stosunku pracy oraz zabraniających ich dyskryminacji wprowadził Kodeks Pracy. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. reguluje zakres kompetencji poszczególnych służb, działających na rzecz osób z niepełnosprawnością. Wdrożona z dniem 1 stycznia 1999 r. reforma administracyjna spowodowała przejęcie szeregu zadań na rzecz osób niepełnosprawnych przez samorząd lokalny.

PRAWO LOKALNE

Niniejszy Program zgodny jest z priorytetami, celami i kierunkami strategicznymi zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2015: W głównej mierze opiera się na priorytecie B: Umacnianie solidarności i więzi międzyludzkich, poprawa stanu zdrowia oraz bezpieczeństwa socjalnego i publicznego mieszkańców.

Cele strategiczne i działania wraz z harmonogramem, które będą realizowane przez samorząd wojewódzki oraz inne podmioty (samorząd powiatowy i gminny, organizacje pozarządowe, itp.) na rzecz osób niepełnosprawnych określa „Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2003 – 2005”.

Gminny Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest zgodny „Ogólną Strategią Rozwoju Dąbrowy Górniczej do roku 2006” oraz „Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Dąbrowie Górniczej na lata 2003 – 2010 wraz z suplementem”. Do głównych celów „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych” należą:

- Wysoki poziom solidarności społecznej i branie przez mieszkańców powiatu odpowiedzialności za los osób w trudnej sytuacji życiowej.
- Zindywidualizowane podejście do rozwiązywania problemów społecznych i kształtowanie wysokości dostępnej pomocy w stosunku do konkretnej sytuacji życiowej i możliwości poszczególnych mieszkańców.
- Wysoka sprawność zarządzania przejawiająca się w:
 - umiejętności kształtowania rozwoju społeczno-ekonomicznego powiatu w sposób nie generujący konfliktów i problemów społecznych,
 - posiadaniu pełnej i aktualnej informacji o sytuacji społecznej powiatu,
 - umiejętności prognozowania zmian w obrębie systemu społecznego,
 - sprawności w podejmowaniu i realizowaniu decyzji na rzecz utrzymywania równowagi społecznej.

Gminny Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest dokumentem służącym realizacji polityki socjalnej. Przyjęcie Gminnego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest wykonaniem delegacji zawartej w art. 35a ust.1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz.U. nr 123 z 1997 r., poz. 776 z późniejszymi zmianami).

CHARAKTERYSTYKA DĄBROWY GÓRNICZEJ

Dąbrowa Górnicza jest miastem na prawach powiatu liczącym 132 tys. 236 mieszkańców (stan na rok 2002). Średnia gęstość zaludnienia wynosi 703 os. na 1 km². Zajmuje obszar 188 km².

Znaczny odsetek w powierzchni miasta zajmują tereny leśne obejmujące 4100 ha. Około 300 ha zajmują zbiorniki wodne z największym Pogorią III. Dąbrowa Górnicza leży na Wyżynie Śląskiej w obrębie podjednostek: Wyżyny Katowickiej i Garbu Tar-

nogórskiego. Miasto rozwinęło się w obszarze występowania skał triasowych na wschodzie (Strzemieszyce, Błędów, Ząbkowice) oraz skał karbońskich w historycznych obszarach górniczych (Dąbrowa, Reden, Gołonóg). Właśnie temu położeniu Dąbrowa Górnicza zawdzięcza dynamiczny rozwój przemysłu w XIX i XX w. Obecnie miasto zmienia charakter z przemysłowo-usługowego na usługowo-przemysłowy.

Dąbrowa Górnicza należy do największych obszarowo miast województwa śląskiego. Liczba ludności miasta na przełomie ostatnich lat wykazuje tendencję spadkową, co jest spowodowane ujemnym przyrostem naturalnym oraz odpływem ludności.

WIEK	LICZBA	UDZIAŁ %	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI
0-17 lat	24.310	18,5	11.768	12.362
18-45	55.784	42,8	28.275	27.509
powyżej 46	50.462	38,7	27.432	23.030

Struktura wieku mieszkańców Dąbrowy Górniczej
(Dane: UM w dąbrowie Górniczej na dzień 31.12.2002 r.)

Dane spisu powszechnego z 2002 roku wskazują, że w Dąbrowie Górniczej mieszka 15247 osób niepełnosprawnych, co stanowi 11,53% ogółu mieszkańców. Odsetek ten jest większy od średniej dla województwa śląskiego, która wynosi 9,24%, i jednocześnie jest mniejszy od średniej krajowej wynoszącej 14%. W latach 2005-2010 na skutek wycofania się z aktywności zawodowej ludności z wyżu demograficznego lat 50-tych, występować będzie przyrost ludności w wieku emerytalnym. Proces ten sygnalizuje potrzebę działań władz lokalnych w zakresie leczenia, rehabilitacji i pomocy społecznej.

CEL STRATEGICZNY

Podejście władz miasta do problemów ludzi z niepełnosprawnością opiera się na zasadzie personalizacji, tj. świadomości tego, iż osoba niepełnosprawna zawsze pozostaje osobą i powinna być traktowana jako osoba. Życie osoby z niepełnosprawnością powinno być zbliżone do standardów, jakie panują w społeczności, do której ta osoba przynależy (zasada normalizacji). Prowadzone w mieście działania na rzecz osób niepełnosprawnych celują głównie w integrację społeczną, zawodową, wyrównywanie szans oraz zapobieganie marginalizacji. Miasto wspiera również zgodnie z zasadą pomocniczości organizacje zrzeszające i działające na rzecz osób sprawnych inaczej.

Wśród głównych problemów, z jakimi borykają się osoby z niepełnosprawnością w Dąbrowie Górniczej należy wymienić:

- niedostateczną informację o możliwości pomocy medycznej, rehabilitacji, możliwości edukacyjnych, wczesnej interwencji i diagnostyki medycznej, sytuacji prawnej i możliwości pozyskania pomocy socjalnej;
- niedostateczne wsparcie psychologiczne dla osób z niepełnosprawnością oraz rodzin, w których niepełnosprawność występuje;
- występowanie barier architektonicznych w miejscach publicznych;
- słabo rozwiniętą sieć transportową dla osób niepełnosprawnych;
- niewystarczającą ilość placówek prowadzącą opiekę w szczególności dla osób chorych psychicznie i przewlekłe somatycznie chorych;

- ograniczony dostęp do kultury, sportu, rekreacji i turystyki; brak dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- niedostateczną ilość miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych;
- niewystarczającą sieć poradnictwa opiekuńczo-rehabilitacyjnego;
- brak odpowiedniego dostępu do edukacji na wszystkich poziomach.

Niniejszy Program uwzględnia wszystkie zdiagnozowane problemy wynikające z funkcjonowania w społeczeństwie osób z niepełnosprawnością. Kierowanie się wymienionymi wyżej zasadami powinno doprowadzić do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej. Sytuacja musi jednak być monitorowana w sposób ciągły, aby zapewnić szybką reakcję na pojawiające się problemy wynikające z postępu cywilizacyjnego oraz zmian prawodawstwa polskiego. Sytuacja osób z niepełnosprawnością jest nieustabilizowana, a rozwój nowych schorzeń wymusza postępowanie w określony sposób. Zmiany prawne ograniczające lub poszerzające wachlarz działań na rzecz osób z niepełnosprawnością powinny umożliwiać szybsze działanie mające na celu torowanie drogi osobom niepełnosprawnym do funkcjonowania w społeczeństwie.

Celem Gminnego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej jest podniesienie świadomości społecznej o problemach niepełnosprawnych mieszkańców miasta, a także zapewnienie im godnego, możliwie pełnego i równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym, wyrównywanie szans we wszystkich dziedzinach i płaszczyznach życia publicznego.

CELE OPERACYJNE PROGRAMU

CEL 1: Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób z niepełnosprawnością – kształtowanie właściwych postaw społecznych

I. Integracja społeczna

Brak kontaktów bezpośrednich, czyli integracji, powoduje, że w ocenach kierujemy się silnie zakorzenionymi w świadomości stereotypami, mitami, niesprawdzonymi informacjami, na podstawie, których przeciętny Polak postrzega osoby niepełnosprawne przez pryzmat ograniczeń, niskich rent, miernych sukcesów życiowych i zawodowych, skali bezradności i koniecznej pomocy. Takie postrzeganie sytuuje te osoby w roli klientów różnych instytucji pomocowych i powoduje ich marginalizację.

Takie pojmowanie niepełnosprawności budzi w samych niepełnosprawnych poczucie niechęci, zakłopotani również w stosunku do osób tzw. zdrowych. Osoby niepełnosprawne, mając świadomość takiego właśnie odbioru przez społeczeństwo izolują się, tracą wiarę we własne siły. Tylko osoby niepełnosprawne bardzo silne psychicznie potrafią przełamać tkwiącą w nich samych barierę, jak i stereotypy. Wynika stąd, że proces integracji społecznej pomiędzy „niepełnosprawnymi” i „sprawnymi” powinien przebiegać w dwie strony.

Możliwości tkwiące w osobach niepełnosprawnych są ograniczane przez warunki, w jakich odbywa się ich społeczne funkcjonowanie, a poczucie zagrożenia bytu jest silniejsze niż w przeciętnych rodzinach. Wynika to nie tylko z generalnie niższego statusu materialnego, z występujących ograniczeń i utrudnień w społecznym funkcjo-

nowaniu, ale także ze społecznego niezrozumienia ich potrzeb, a wręcz marginalizacji.

Osoba niepełnosprawna czuje się wyizolowana ze społeczeństwa i osamotniona. Trudno jest jej nawet po minięciu pierwszego szoku zaakceptować istniejący stan rzeczy. Narasta poczucie niesprawiedliwości i odrzucenia. Obecność osoby niepełnosprawnej w rodzinie zmusza czasami do zmiany stylu życia i systemu wartości, co nie jest łatwe dla nikogo. Z tego powodu zdarza się, że bliscy nie umieją dalej ze sobą funkcjonować. W takich chwilach bardzo łatwo jest poddać się i uwierzyć w istniejące stereotypy oraz w to, że niczego już od życia nie można oczekiwać.

Niepełnosprawność narusza najcenniejsze wartości człowieka: zdrowie, sprawność fizyczną, zdolność do wypełniania podstawowych zadań społecznych i stanowi przeszkodę w realizacji własnych celów. Postrzegana jest jako stan niepożądany, niekorzystny fakt społeczny, często nieświadomie wywołujący niepokój, budzący obawę, że i nas może spotkać podobny los.

Bardzo trudno jest przełamać istniejące stereotypy, pokazać, że niepełnosprawni to ludzie jak wszyscy inni. Społeczne oczekiwanie idzie w kierunku dokonywania zmian w samej osobie niepełnosprawnej, co jest oczywistą potrzebą. Tymczasem to od otoczenia (społecznego i materialnego) jako silniejszego i mającego więcej możliwości wymaga dostosowania się do potencjału samorealizacji i potrzeb osób niepełnosprawnych, aby w możliwie jak największym stopniu wyrównać szanse osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Niejednokrotnie osoba niepełnosprawna potrzebuje tylko wyrównania szans, aby żyć w pełni, ale są również takie osoby niepełnosprawne, które potrzebują znacznie większego wsparcia..

Wydaje się, że dobra integracja może nastąpić tylko poprzez działania umożliwiające poznanie środowiska niepełnosprawnych i nurtujących go problemów.

II. Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych

Budzenie świadomości społecznej samych osób niepełnosprawnych; co do ich potrzeb, możliwości oraz wkładu, jaki wnoszą w życie społeczne jest pierwszym i z punktu widzenia niepełnosprawnych najważniejszym krokiem na drodze do pełnego życia. Nauka akceptacji ograniczeń wynikających z niepełnosprawności i wypracowanie własnych metod i sposobów pokonywania trudności życiowych jest nieodzownym elementem w procesie leczenia i rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Tego typu działania sprzyjają osiągnięciu integracji społecznej osób niepełnosprawnych, a tym samym przestrzeganiu praw osób niepełnosprawnych do godnego życia zgodnie z Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych.

Osoba niepełnosprawna powinna mieć wyrównane szanse w dostępie do wszystkich obszarów życia społecznego oraz prawo do:

1. „życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:
 - dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej,

- swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu,
 - dostępu do informacji,
 - możliwości komunikacji międzyludzkiej.
2. posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,
 3. pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb” (Karta Praw Osób Niepełnosprawnych).

Możliwość komunikacji międzyludzkiej jest jednym z podstawowych warunków funkcjonowania w społeczeństwie. Największe trudności w komunikowaniu się międzyludzkim mają osoby głuchonieme, dlatego też konieczne jest, aby w każdym urzędzie państwowym były wyznaczone dyżury tłumacza języka migowego.

Osoba niepełnosprawna powinna mieć możliwość osobistego przedstawienia swoich potrzeb i bycia dobrze zrozumianą, dla właściwego załatwienia sprawy i znajomości prawa. W celu dbałości o przestrzeganie praw osoby niepełnosprawne powinny mieć swojego reprezentanta we władzach miasta, który występowałby w roli rzecznika ich interesów i potrzeb, tzn. pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych.

III. Usprawnienie systemu informacji dotyczących osób niepełnosprawnych i dostępu do nich.

Jednym z ważnych elementów wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i integracji społecznej jest ułatwienie dostępu do kompleksowej informacji dotyczącej problematyki niepełnosprawności, zarówno samym osobom niepełnosprawnym, jak również instytucjom i organizacjom działającym na ich rzecz oraz ogółami społeczeństwa.

W pracach nad rozwiązaniami dotyczącymi usprawnienia systemu informacyjnego powinny współpracować zainteresowane instytucje oraz organizacje pozarządowe w celu zintegrowania swojej działalności w tym zakresie.

System informacji powinien służyć:

- zintegrowaniu działań instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych w celu monitorowania sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie Dąbrowa Górnicza,
- rozszerzeniu i aktualizacji danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście (gminie) Dąbrowa Górnicza,
- usprawnieniu przepływu informacji kierowanej do osób niepełnosprawnych,
- zmianie stereotypowego wizerunku osób niepełnosprawnych.

Zadania do realizacji:

1. Opracowanie we współpracy z instytucjami regionalnymi i organizacjami pozarządowymi systemu zbierania danych z zakresu niepełnosprawności.

2. Zwiększenie dostępu do stron internetowych Urzędu Miejskiego poszerzonej i uaktualnionej bazy danych o instytucjach i organizacjach pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych w województwie śląskim.
3. Utworzenie bazy danych osób niepełnosprawnych w gminie Dąbrowa Górnicza.
4. Współpraca w zakresie zapewnienia osobom niepełnosprawnym szerszego dostępu do informacji poprzez wykorzystanie różnorodnych źródeł przekazu (internet, infolinie, publikacje, środki społecznego przekazu itp.).
5. Upowszechnianie publikacji prasowych, broszur, poradników, informatorów dotyczących różnych aspektów życia osób niepełnosprawnych oraz przysługujących im praw.
6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie działalności informacyjnej i poradnictwa dla osób niepełnosprawnych.
7. Poszerzenie działalności Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla osób niepełnosprawnych.
8. Zapewnienie obsługi tłumacza języka migowego w urzędach administracji samorządowej.
9. Organizowanie konferencji, seminariów, kampanii, imprez integracyjnych, itp. mających na celu podnoszenie społecznej świadomości dotyczącej problematyki niepełnosprawności – upowszechnienie wizerunku osób niepełnosprawnych jako aktywnych członków społeczeństwa poprzez:
 - promowanie wszelkich form twórczości artystycznej i kulturalnej osób niepełnosprawnych,
 - informowanie o imprezach artystycznych i kulturalnych dostępnych dla niepełnosprawnych na terenie miasta,
 - zapewnienie wybitnym jednostkom możliwości indywidualnego zaprezentowania swoich osiągnięć,
 - Promowanie osoby niepełnosprawnej aktywnej zawodowo.

CEL 2: Zwiększenie dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej.

To zorganizowane, kompleksowe i międzysektorowe działania władz publicznych oraz innych podmiotów, służące kształtowaniu /poprawie, ochronie/ warunków i jakości życia oraz statusu społecznego osób niepełnosprawnych, a także umożliwiające osobom z ograniczoną sprawnością dostęp do niezbędnych świadczeń i usług zdrowotno-socjalnych oraz rozwiązań technologiczno-organizacyjnych utrzymujących lub zwiększających szanse niezależnego funkcjonowania oraz aktywnego udziału ludzi niepełnosprawnych w życiu społecznym.

Podstawowym wykładnikiem i narzędziem realizacji polityki społecznej na rzecz ludzi z niepełną sprawnością jest wsparty odpowiednią infrastrukturą legislacyjno-instytucjonalną proces rehabilitacji leczniczej, psychologicznej, społecznej i zawodowej nastawionej na:

- rekonstrukcję /usprawnienie/ i kompensację utraconych /uszkodzonych/ lub ograniczonych w wyniku błędu genetycznego, choroby, urazu funkcji psychomotorycznych.

- maksymalizację potencjału niepełnosprawnej osoby i jej społecznego otoczenia,
- dostarczanie osobom niepełnosprawnym narzędzi do zmiany własnego życia,
- odbudowę /wspieranie/ poszerzanie zasobów osób niepełnosprawnych, ich rodzin oraz społeczności lokalnej, umożliwiających osobom z trwale ograniczoną sprawnością sprostać warunkom życiowym i środowiskowym z jakimi są one codziennie konfrontowane,
- integrację osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem oraz normalizację ich położenia i funkcjonowania społecznego, przejawiającą się respektowaniem tych samych praw i stwarzaniem identycznych warunków rozwoju dla wszystkich obywateli.

Rehabilitacja obejmuje rozmaite formy wsparcia wspomagające osoby niepełnosprawne w wypełnianiu przypisanych im ról społecznych takie jak: poradnictwo społeczne, prawne i psychologiczne oraz edukację i przygotowanie zawodowe wraz z tworzeniem miejsc pracy, a także umożliwiające samodzielną lokomocję, komunikowanie się z otoczeniem i prowadzenie niezależnego, codziennego życia.

Skuteczna pomoc medyczna jest jednym z warunków wstępnych równoprawnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym. Natomiast o skuteczności pomocy medycznej w stosunku do osób niepełnosprawnych decydują następujące czynniki:

- wczesne wykrycie, zdiagnozowanie i leczenie uszkodzeń zdrowia,
- uczestnictwo w procesie leczenia poza personelem medycznym i paramedycznym, psychologów, pedagogów oraz pracowników socjalnych,
- zaopatrzenie w odpowiednie przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny,
- włączenie w pomoc medyczną same osoby niepełnosprawne i ich rodziny,
- redukcja i eliminacja czynników powodujących niepełnosprawność.

Bardzo duże znaczenie w osiągnięciu pozytywnych rezultatów leczenia i usprawniania ma poradnictwo medyczne, socjalne i pedagogiczne oraz terapia psychologiczna. W przypadku niepełnosprawnego lub zagrożonego niepełnosprawnością dziecka działania te powinny być skierowane do jego rodziców. Ważne jest też wsparcie przez grupę innych rodziców dzieci z taką samą niepełnosprawnością. Odpowiednie postawy rodzicielskie wobec niepełnosprawnego dziecka pozwolą nie tylko na osiągnięcie pozytywnych rezultatów wczesnego leczenia i usprawniania oraz rehabilitacji psycho-edukacyjnej, ale również pozwolą na jego możliwie pełen rozwój, a następnie uczestnictwo w życiu społecznym.

Odwrotną sytuację mamy u osoby dorosłej, która na skutek wypadku czy choroby staje się osobą niepełnosprawną. Obok ewentualnej potrzeby ratowania życia leczenie i rehabilitacja medyczna są nieskuteczne bez wsparcia poradnictwem i ewentualną terapią. Jak wynika z praktyki, najlepsze rezultaty daje wsparcie udzielone przez inne osoby z tym samym rodzajem niepełnosprawności.

Elementem wsparcia wczesnego procesu leczenia i rehabilitacji jest szybkie i adekwatne do potrzeb zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i

sprzęt rehabilitacyjny. Wszystkie osoby niepełnosprawne, które potrzebują tych przedmiotów i urządzeń, powinny mieć do nich swobodny dostęp, niezależnie od swojej sytuacji finansowej.

Zadania do realizacji

1. Wspieranie leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem psychologów, pedagogów i pracowników socjalnych oraz samych osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin.
2. Skoordynowanie działań zmierzających do pełnego i adekwatnego w stosunku do rodzaju i stopnia niepełnosprawności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny. Stworzenie możliwości wykorzystania sprzętu używanego - bank sprzętu, bądź wypożyczalnia sprzętu
3. Prowadzenie planowej i szerokiej, podstawowej i wtórnej profilaktyki zdrowia.
4. Gwarantowanie dostępu osób niepełnosprawnych do odpowiednich ilościowo i jakościowo oraz adekwatnych do potrzeb świadczeń i usług socjalno-zdrowotnych i rehabilitacyjnych.

CEL 3: Likwidacja barier w obiektach infrastruktury miejskiej, barier transportowych oraz barier w komunikowaniu się

Bariery architektoniczne, urbanistyczne, transportowe, w komunikowaniu się i techniczne są jednym z najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a często wręcz uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie z przysługującego im prawa do pełnego życia i zaspokajania swoich potrzeb na równi z innymi. Społeczne zrozumienie, akceptacja a zwłaszcza integracja osób niepełnosprawnych, najpełniej i najszybciej osiągną pożądany i pełny wymiar, kiedy ludzie niepełnosprawni staną się aktywnymi uczestnikami życia publicznego we wszystkich jego sferach i w sposób swobodny będą mogli funkcjonować pomiędzy osobami sprawnymi. Służy temu tworzenie otoczenia przyjaznego osobom o różnym stopniu niepełnosprawności, polegające na umożliwieniu pełnego dostępu do obiektów użyteczności publicznej, placówek służby zdrowia, oświatowych i rehabilitacyjnych, swobodnego komunikowania się z otoczeniem, ale także na dostosowaniu mieszkań do specyficznych dysfunkcji organizmu. Dofinansowanie z PFRON przystosowania mieszkania do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych prowadzi Dział ds. Niepełnosprawności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (DN MOPS).

Przystosowanie otoczenia do potrzeb osób niepełnosprawnych, poprzez udostępnienie budynków i budowli, ciągów pieszych, transportu publicznego, w dużym stopniu ułatwi również życie ludziom w podeszłym wieku, osobom z dziećmi w wózkach, kobietom ciężarnym, a także ludziom okresowo niesprawnym z powodu np. złamań, i urazów doznanych w wypadkach, itp. Przystosowanie to pozostaje w gestii właścicieli nieruchomości. Niestety zadania te według obecnie obowiązującego stanu prawnego nie są dofinansowane przez PFRON. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej często wiąże się z ogromnymi nakładami finansowymi, dlatego też realizowana będzie stopniowo w zależności od możliwości gminy. Najbardziej istotnym i pilnym jest likwidacja barier w siedzibach Miejskiego Ośrodka Pomocy Publicznej oraz Pałacu Kultury Zagłębia.

Nie zapominając o jakościowych zmianach, jakie w tym zakresie nastąpiły w ostatnich latach w naszym mieście, w dalszym ciągu nie jest ono wystarczająco przyjazne swoim niepełnosprawnym mieszkańcom. Ustawa z 7 lipca 1994r. stanowi m.in.: "Obiekt budowlany należy projektować, budować i utrzymywać (...) w sposób zapewniający: (...) warunki zdrowotne oraz niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, w szczególności poruszające się na wózkach inwalidzkich". Przepisy mające na celu eliminację barier architektonicznych zostały określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Jednakże przepisy te umożliwiają spełnienie wymagań dotyczących osób niepełnosprawnych w różny sposób, nie zawsze w rezultacie prowadząc do skutecznej likwidacji tych barier. O ile nie ma możliwości skutecznego egzekwowania likwidacji barier architektonicznych od prywatnych inwestorów, o tyle obiekty finansowane ze środków miejskich winny spełniać ten warunek.

Aby zmobilizować inwestorów prywatnych do likwidacji barier architektonicznych należy ogłosić konkurs „Dąbrowa bez barier” – i zgodnie z opracowanym regulaminem nadawać certyfikaty placówkom usługowo-handlowym, kulturalnym, służby zdrowia i in. „wolnym od barier – przyjaznym osobom niepełnosprawnym”.

Modyfikacja krawężników i ciągów pieszych w mieście to kolejne wyzwanie, którego realizacja umożliwi osobom niepełnosprawnym swobodne poruszanie się po mieście. W ostatnich 2 latach, dzięki dofinansowaniu ze środków PFRON, znacznie zwiększyła się liczba wózków elektrycznych, które mogłyby (obok wózków z napędem ręcznym) znakomicie ułatwiać możliwość dokonywania zakupów i aktywnego odpoczynku, gdyby nie liczne dziury w chodnikach i niedostosowane przejścia dla pieszych. Wydaje się, że problem ten, choćby częściowo, mógłby z czasem zostać rozwiązany przez podjęcie prac interwencyjnych, czy też robót publicznych, finansowanych przez Powiatowy Urząd Pracy bądź gminę. Przy projektowaniu tych zadań należy uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych.

Komunikacja miejska w Dąbrowie Górniczej nie jest przyjazna niepełnosprawnym mieszkańcom. Braki występują w odpowiedniej ilości zabezpieczenia taboru niskopodłogowego, odpowiednich autobusów, jak i tramwajów. Przewoźnicy dysponują tylko kilkoma autobusami niskopodłogowymi. Żaden tramwaj nie spełnia tego wymogu. Pożądana byłaby wymiana taboru na niskopodłogowy.

Mimo wprowadzonych dodatkowych oznakowań na środkach komunikacji miejskiej, w dalszym ciągu nie jest to rozwiązanie wystarczające. Ułatwieniem dla zmotoryzowanych kierowców niepełnosprawnych będzie również zwiększanie liczby oznakowanych miejsc parkingowych oraz systematyczna poprawa oznakowania, w tym dojazdu do miejsc parkingowych.

Ponieważ miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych oznakowane są znakami informacyjnymi, Straż Miejska ani Policja nie mają prawnych podstaw do egzekwowania od sprawnych kierowców parkowania w tych miejscach. Właściwym byłoby jednak zwracanie przez stróżów porządku uwagi niezdyscyplinowanym kierowcom na niewłaściwość zachowania. Celowym będzie też tworzenie w tej mierze lobbingu (np. przez organizacje pozarządowe) na rzecz dokonania stosownych zmian w Kodeksie Drogowym. Można również rozważyć stosowaną w innych miastach zasadę

umieszczania na oznakowanych tablicach parkingowych tabliczek z napisem: "zajmując moje miejsce zabierz również moją niepełnosprawność" (akcja prowadzona przez stowarzyszenie „Integracja”).

W związku z tym, że komunikacja miejska jest niedostosowana do potrzeb niepełnosprawnych występuje ogromna potrzeba zabezpieczenia odpowiednio przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych transportu, pozostającego w dyspozycji placówek rehabilitacyjno-oświatowo-opiekuńczych, które bezpośrednio zajmują się pomocą najbardziej potrzebującym „sprawnym inaczej”, tj. szkoły, ośrodki rehabilitacyjne dla dzieci, Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ), Dom Pomocy Społecznej (DPS), Dzienny Dom Pomocy Społecznej (DDPS) oraz inne podobnego typu. W 2003 r. gmina uzyskała dofinansowanie z PFRON na zakup dwóch samochodów dla placówek oświatowych, jednak występują jeszcze potrzeby w innych obszarach np. pomocy społecznej, jak również dla mieszkańców niepełnosprawnych, nie będących beneficjentami w/w placówek wsparcia. W tej sytuacji wydaje się konieczne, aby zorganizować specjalistyczny transport dla osób niepełnosprawnych np. w formie Biura Obsługi Komunikacyjnej Osób Niepełnosprawnych (BOKON). Poza stałymi zleceniami np. dowóz na zabiegi rehabilitacyjne, do sanatorium, na turnusy itp. samochody obsługiwałyby zgłoszenia potrzeb osób niepełnosprawnych w systemie radio-taxi.

Przedmiotem szczególnego zainteresowania powinno być umożliwienie samodzielnego wyjścia z domu (budowa podjazdu, montaż windy). Nie w każdej sytuacji możliwe jest dostosowanie mieszkania do niepełnosprawności, zwłaszcza pokonanie wózkiem schodów np. z III piętra, gdy klatka schodowa jest zbyt wąska. Sposobem rozwiązania takich problemów będzie włączenie do zadań MZBM przez przyjmowanie zgłoszeń od osób niepełnosprawnych i pośrednictwo w zamianie lokali na lepiej przystosowane, a także przyjęcie zasady, że pozostające w zasobach gminy mieszkania wolne od barier przydzielane będą wyłącznie osobom niepełnosprawnym.

Zadania do realizacji :

1. Bezwzględne egzekwowanie na etapie projektowania i realizacji dostępności dla osób niepełnosprawnych nowo budowanych i modernizowanych inwestycji miasta.
2. Przyjęcie jako standardu przy budowie i modernizacji ciągów komunikacyjnych obniżania krawężników i dostosowywanie przejść dla pieszych.
3. Stopniowe likwidowanie barier w dostępie do obiektów użyteczności publicznej oraz obiektów inżynierskich, w pierwszej kolejności MOPS i PKZ
4. Systematyczna poprawa oznakowania ulic i dojazdów do miejsc parkingowych.
5. Likwidowanie barier transportowych poprzez:
 - a. utworzenie Biura Obsługi Komunikacyjnej – BOKON
 - b. dokonywanie zakupu środków transportu dla placówek wsparcia bezpośredniego oraz na potrzeby Biura Obsługi Komunikacyjnej Osób Niepełnosprawnych – BOKON (ze środków PFRON – programy celowe)
 - c. wprowadzanie czytelnego oznakowania środków transportu i przystanków komunikacji miejskiej
 - d. zapewnienie dostępności transportu "drzwi w drzwi" - stopniowa wymiana taboru

- e. wprowadzenie systemu informacji wizualnej w środkach transportu publicznego.
- 6. Ogłoszenie pod patronatem Prezydenta Miasta konkursu „Dąbrowa bez barier” dla prywatnych właścicieli nieruchomości.
- 7. Egzekwowanie parkowania pojazdów nieoznakowanych w miejscach wydzielonych.
- 8. Wykonanie przewodnika po Dąbrowie Górniczej dla osób niepełnosprawnych.
- 9. Przystosowanie i udostępnienie obiektów sportowych, rekreacyjnych, turystycznych i kulturalnych dla wszystkich grup osób niepełnosprawnych.

CEL 4. Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym

W zakresie pomocy społecznej

Funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie jest obecnie ograniczone. Działania, mające na celu zmianę tej sytuacji powinny być nakierowane na pełne wprowadzenie osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w życiu społecznym. W tym celu należy wykorzystać narzędzia pomocy społecznej, która jest fragmentem polityki społecznej państwa. Pomoc społeczna została powołana, aby osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, nie będącym w stanie jej przezwyciężyć, pomóc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Głównym celem pomocy społecznej jest pokonanie trudności i zapewnienie życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Osoby niepełnosprawne korzystają ze świadczeń pomocy społecznej na zasadach, określonych w ustawie o pomocy społecznej. Coraz częstszym zjawiskiem w środowisku osób niepełnosprawnych jest bieda. Zjawisko to jest szczególnie szkodliwe w rodzinach, które nie są psychologicznie przygotowane do funkcjonowania z niepełnosprawnością.

Zadania pomocy społecznej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Obejmują one w dużej mierze wypłatę zasiłków pieniężnych. W 2003 r. w Dąbrowie Górniczej udzielono wsparcia 1092 rodzinom, gdzie jednym z powodów przyznania pomocy była niepełnosprawność, największą liczbę stanowiły renty socjalne (564) oraz zasiłki stałe wyrównawcze (271), co obrazuje poniższa tabela.

		2001	2002	2003
Zasiłki stałe wyrównawcze		212	246	271
Renty socjalne		463	531	564
Usługi opiekuńcze		136	120	115
Zasiłek stały z tyt. opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym		154	152	130
Inne formy wsparcia		56	12	12
Ilość rodzin objętych pomocą	Z osobami niepełnosprawnymi	1021	1061	1092
	Wszystkich	3240	3549	3642

Zadania pomocy społecznej realizowanej przez MOPS w Dąbrowie Górniczej w latach 2001-2003

(dane: MOPS w Dąbrowie Górniczej)

Notujemy znaczny wzrost zapotrzebowania na te formy wsparcia. Wynika stąd, że coraz częściej następuje połączenie niepełnosprawności z ubóstwem.

Innym typem pomocy jest wsparcie środowiskowe, które obejmuje usługi opiekuńcze i specjalistyczne, usługi opiekuńcze świadczone również przez Dienne Domy Pomocy Społecznej, Środowiskowe Domy Samopomocy oraz Dom Pomocy Społecznej dla osób starych. Ilość udzielonych świadczeń obrazuje poniższa tabela.

		2001	2002	2003
Usługi specjalistyczne		16	17	16
Usługi opiekuńcze		136	120	115
Liczba pensjonariuszy Środowiskowego Do- mu Samopomocy		35	37	38
Liczba pensjonariuszy Dziennych Domów Pomocy Społecznej		122	161	178
Dom Pomocy Społecznej	Decyzje kwalifikujące	40	44	72
	Decyzje kierujące	31	44	43

Wsparcie środowiskowe realizowane przez Dział ds. Niepełnosprawności w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej w latach 2001-2003
(dane: DN MOPS w Dąbrowie Górniczej)

Wymienione wyżej formy pomocy tylko w nieznacznym stopniu zaspokajają potrzeby wynikające z niepełnosprawności.

Obok zabezpieczenia niezbędnych życiowych potrzeb osób niepełnosprawnych, konieczne jest również zorganizowanie takiej specyficznej pomocy, która umożliwi osobie niepełnosprawnej usamodzielnienie się i opuszczenie kręgu beneficjentów pomocy społecznej, pozwoli na prawdziwe ich upodmiotowienie. Rodzaj, formy i rozmiar tej pomocy powinny stymulować osobę niepełnosprawną do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów, przy wsparciu ze strony pracownika socjalnego, który ma bezpośredni kontakt z osobą niepełnosprawną.

Zadania pomocy społecznej realizowane są również przez Dienne Domy Pomocy Społecznej. Są one lokalnymi ośrodkami wsparcia powołanymi do świadczenia usług opiekuńczych dla osób samotnych, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności i innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić. Na terenie Dąbrowy Górniczej działają cztery Dienne Domy Pomocy Społecznej z łączną ilością miejsc dla 120 osób. W latach 2001-2003 notuje się znaczny wzrost liczby pensjonariuszy tych placówek.

Wymieniona forma pomocy tylko w nieznacznym stopniu zaspokaja potrzeby osób wynikające z niepełnosprawności. Z tej formy pomocy nie mogą korzystać bowiem osoby niepełnosprawne, które poruszają się na wózkach inwalidzkich. Wymagane jest w związku z tym zlikwidowanie barier architektonicznych przynajmniej w jednym z czterech Dziennych Domów Pomocy Społecznej. Wskazany jest również zakup samochodu dostosowanego do przewożenia osób niepełnosprawnych. Spełnienie powyższych warunków rozszerzy rzeszę beneficjentów Dziennych Domów Pomocy Społecznej.

Specyficzną formą dziennego domu pomocy społecznej jest funkcjonujący w Dąbrowie Górniczej Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi dla 40 osób, który oferuje fachową pomoc psychologów, psychiatry, terapeutów, pielęgniarek i rehabilitanta. W strukturach Środowiskowego Domu Samopomocy znajdują się:

- Dzienny Dom Pobytu,
- Klub Pacjenta,
- Zespół Pomocy Doraźnej,
- Hostel.

Działa także telefoniczny punkt konsultacji psychologicznych. Środowiskowy Dom Samopomocy ma za zadanie przywrócić osobom zaburzonym psychicznie zdolność do funkcjonowania w społeczeństwie, udzielać wsparcia i porady rodzinie, podejmować wczesną interwencję w przypadku nawrotu choroby.

W razie niemożności zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania przez rodzinę i gminę, osoba wymagająca całodobowej opieki może ubiegać się o skierowanie do domu pomocy społecznej.

Dom Pomocy Społecznej dla osób starych (na 100 miejsc pobytu), który znajduje się na terenie miasta zaspokaja w wystarczającym stopniu potrzeby osób, które są zakwalifikowane do tego typu ośrodka.

W Dąbrowie Górniczej istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na miejsca w domach pomocy społecznej dla osób przewlekłe psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. Na miejsca w tego typu placówkach oczekuje obecnie 30 osób, a okres oczekiwania waha się od 4 do 10 lat. Występuje potrzeba uruchomienia domu pomocy społecznej bądź NZOZ dla przewlekłe psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie.

Konieczne jest również zapewnienie opieki przewlekłe somatycznie chorym. W chwili obecnej na umieszczenie w domach pomocy społecznej oczekuje 17 osób. Istniejący na terenie Dąbrowy Górniczej Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy tylko w minimalnym stopniu zabezpiecza istniejące potrzeby. Ze względu na starzenie się społeczeństwa można przypuszczać, iż potrzeby w tym zakresie będą również rosły. W trybie pilnym należy rozwiązać powyższy problem, np. poprzez uruchomienie tego typu placówki bądź zwiększenie liczby miejsc w istniejących.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej realizuje zadania ustawy o rehabilitacji... w zakresie:

- wydawania orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób po 16 roku życia,
- wydawania orzeczeń o niepełnosprawności dla dzieci do 16 roku życia,
- wydawania legitymacji osoby niepełnosprawnej.

W 2003 r. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności został przeniesiony do nowych pomieszczeń na parterze gdzie zlikwidowano istniejące bariery architektoniczne. Jego siedziba jest w pełni dostępna dla osób niepełnosprawnych. Po-

niższa tabela informuje o ilości osób o określonym stopniu niepełnosprawności, które uzyskały orzeczenie w Zespole w latach 2001 – 2003.

Rok	Stopnie niepełnosprawności			
	Lekki	Umiar- kowany	Znacz- ny	Ra- zem
2001	738	927	327	1992
2002	410	303	462	1175
2003	517	404	288	1209

Orzeczenia Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Dąbrowie Górniczej w latach 2001-2003

(dane: MOPS w Dąbrowie Górniczej)

Z danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika, że największy odsetek chorób będących przyczyną niepełnosprawności stanowią schorzenia psychiczne (ok. 16%), układu oddechowego i krążenia (ok. 23%) oraz dysfunkcja narządu ruchu (ok. 21%).

W zakresie rehabilitacji społecznej

Zadania powiatowego centrum pomocy rodzinie w Dąbrowie Górniczej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, a konkretnie Dział ds. Niepełnosprawności. W ramach rehabilitacji społecznej w mieście dofinansowywane są

- uczestnictwo osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
- sport, kultura, rekreacja i turystyka osób niepełnosprawnych;
- zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym;
- likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych;
- koszty tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Z analiz wynika, iż wzrasta zapotrzebowanie na zakup sprzętu ortopedycznego i środków pomocniczych oraz likwidację barier architektonicznych. Znacznym utrudnieniem w tej dziedzinie jest wymagany wkład własny. Szczególnie w przypadku likwidacji barier, gdzie wymaga się nie mniej niż 20% wkładu własnego oraz w przypadku zakupu sprzętu rehabilitacyjnego – 40% wkładu własnego kwoty wymagane stanowią bardzo duże obciążenie dla budżetów domowych osób niepełnosprawnych i niejednokrotnie są powodem rezygnacji z tych form pomocy, nieraz niezbędnych dla zdrowia i godnego życia osoby niepełnosprawnej.

W roku 2003 utworzony został w mieście Warsztat Terapii Zajęciowej. Jest to placówka stwarzająca osobom niepełnosprawnym z upośledzeniem umysłowym i z zaburzeniami psychicznymi, możliwość udziału w rehabilitacji społecznej zawodowej przez terapię zajęciową. Działalność Warsztatu finansowana jest ze środków PFRON. Warsztat obejmuje opieką 54 osoby upośledzone umysłowo, posiadające znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności. Przygotowanie podopiecznego do samodzielnego życia odbywa się poprzez uczestnictwo w terapii prowadzonej

w 9 pracowniach. Wykaz udzielonej pomocy w ramach rehabilitacji społecznej obrazuje poniższa tabela.

	2001	2002	2003
Turnusy rehabilitacyjne	197	204	232
Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się	8	-	30
Zakup sprzętu ortopedycznego i środków pomocniczych	45	54	111
Zakup sprzętu rehabilitacyjnego	-	-	10
Warsztat Terapii Zajęciowej	-	-	54

Pomoc udzielona przez Dział ds. Niepełnosprawności MOPS w Dąbrowie Górniczej w latach 2001-2003 w ramach rehabilitacji społecznej
(dane: DN MOPS w Dąbrowie Górniczej)

W 2004 roku zostaną poszerzone działania z zakresu rehabilitacji społecznej o zadania z dziedziny sportu, kultury, turystyki i rekreacji w celu organizacji imprez masowych i integracyjnych. Stosowne wnioski złożyły organizacje pozarządowe działające w Dąbrowie Górniczej.

Realizacja powyższych zadań uzależniona jest od środków finansowych przekazanych przez PFRON gminie Dąbrowa Górnicza na podstawie algorytmu.

W czasie obchodów Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych Prezydent Miasta, dostrzegając wagę problemów, z jakimi borykają się osoby niepełnosprawne, wyznaczył osobę pełniącą funkcję Koordynatora ds. Osób Niepełnosprawnych w gminie Dąbrowa Górnicza. Koordynator działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej, łącząc funkcję z obowiązkami Kierownika Działu ds. Niepełnosprawności. Jak wynika z powyższej tabeli w 2003 r. nastąpił znaczny wzrost ilości oraz form udzielonej pomocy osobom niepełnosprawnym. Połączenie obowiązków Kierownika Działu ds. Niepełnosprawności oraz Koordynatora przyniosło więc pozytywny efekt w pracy na rzecz osób niepełnosprawnych w naszym mieście. Koordynator:

- prowadził punkt informacyjny dla osób niepełnosprawnych,
- występował do ZUS, NFZ, Urzędu Skarbowego, itp. w imieniu Osób Niepełnosprawnych
- pośredniczył w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy,
- odwiedzał osoby ciężko poszkodowane w środowisku domowym aby określić ich potrzeby,
- integrował działania organizacji pozarządowych.

W sytuacji wzrostu zadań dla Koordynatora uniemożliwiającego łączenie tych stanowisk dla właściwego przebiegu procesu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej będzie powołanie samodzielnego Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych w Urzędzie Miejskim.

Fizyczny dostęp osoby niepełnosprawnej w celu uzyskania pomocy jest ograniczony ze względu na bariery architektoniczne, które istnieją w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Koniecznym jest usunięcie wszelkich istniejących barier architektonicznych w maksymalnie krótkim czasie, ponieważ ewentualnym beneficjentem

MOPS może być teoretycznie każda osoba niepełnosprawna zamieszkująca Dąbrówę Górniczą, tj. 15247 osób, z czego 20%, tj. ok. 3000 stanowią osoby z dysfunkcją narządu ruchu.

Zadania do realizacji

1. Likwidacja barier architektonicznych w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
2. Wprowadzenie usług świadczonych przez asystenta osoby niepełnosprawnej i wolontariuszy.
3. Tworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych.
4. Przygotowanie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, kadry do pracy z osobami niepełnosprawnymi w środowisku (pracownicy socjalni MOPS, pracownicy socjalni szpitali i ośrodków opiekuńczo - leczniczych, współpracownicy organizacji pozarządowych, wolontariusze).
5. Organizacja grup wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnością - uczestnictwo w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin - świetlica terapeutyczna dla osób niepełnosprawnych.
6. Poszerzenie działalności punktu informacyjno-konsultacyjnego dla osób „sprawnych inaczej” (porady prawne, pracownika socjalnego, psychologa, tłumacza języka migowego).
7. Dostosowanie jednego z Dziennych Domów Pomocy Społecznej do przyjęcia osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich oraz wyposażenie go w samochód dostosowany do przewozu osób niepełnosprawnych.
8. Rozwój form środowiskowego wsparcia poprzez zwiększenie ilości miejsc lub utworzenie domów/oddziałów:
 - o dla osób z przewlekłą chorobą psychiczną,
 - o dla osób przewlekłe somatycznie chorych.

CEL 5: Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach edukacji.

W Dąbrowie Górniczej funkcjonują placówki oświatowe, przygotowane do pracy z dziećmi i młodzieżą z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Są to przede wszystkim trzy placówki kształcenia specjalnego – dla upośledzonych umysłowo, dla słabo widzących i niewidomych oraz dla dzieci z niepełnosprawnościami sprzężonymi również w normie intelektualnej. Łączna liczba dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół i przedszkoli na terenie gminy w roku szkolnym 2003/2004 wynosi 610, z czego 502 uczęszcza do szkół i przedszkoli specjalnych, 17 uczy się w oddziałach integracyjnych (oddziały w przedszkolach nr 20 i 29 oraz V Liceum Ogólnokształcącym), a 91 uczęszcza do oddziałów w szkołach ogólnodostępnych.

W ramach Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego dla Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych wchodzi następujące szkoły i placówki:

- oddział przedszkolny, w którym przebywa 5 dzieci;
- Szkoła Podstawowa nr 7, w której uczy się 57 uczniów;
- Gimnazjum nr 15, w którym uczy się 62 uczniów;
- VI Liceum Ogólnokształcące z 53 uczniami
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 1, w której naukę kontynuuje 17 uczniów.

W ośrodku działa również internat dla uczniów, w którym w chwili obecnej przebywa 70 wychowanków.

Dzieci z upośledzeniem umysłowym kształcą się w Zespole Szkół Specjalnych nr 6. W skład zespołu wchodzi:

- Szkoła Podstawowa nr 9, w której uczy się 64 uczniów;
- Gimnazjum nr 16, w którym naukę kontynuuje 74 uczniów;
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 2, w której uczy się 62 uczniów.

W Zespole Szkół Specjalnych nr 5 kształcą się głównie uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi. W skład Zespołu wchodzi:

- oddział przedszkolny, w którym przebywa 13 dzieci;
- Szkoła Podstawowa nr 1, w której uczy się 71 uczniów;
- Gimnazjum nr 17, w którym uczy się 24 uczniów.

Te placówki zapewniają swoim uczniom i wychowankom szeroką, specjalistyczną ofertę edukacyjną, rewalidacyjną, a także realizują wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Wszystkie działania placówek kształcenia specjalnego wymagają wsparcia w realizacji swych statutowych zadań, szczególnie w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz zapewnienia najlepszej jakości kształcenia ponadgimnazjalnego.

Większość ogólnodostępnych placówek nie jest jednak dostosowana do kształcenia dzieci niepełnosprawnych, stąd konieczność pomocy tym placówkom oświatowym w zakresie wyposażenia, organizacji pracy oraz doradztwa metodycznego, tym bardziej, że istnieje potrzeba zapewnienia ciągłości kształcenia w oddziałach integracyjnych. Istnieje konieczność utworzenia, co najmniej jednego oddziału integracyjnego w szkole podstawowej i gimnazjum.

Zadania do realizacji:

1. Zapewnienie ciągłości kształcenia w oddziałach integracyjnych na wszystkich etapach edukacji – otwarcie oddziałów integracyjnych w szkole podstawowej i gimnazjum.
2. Utworzenie w placówkach kształcenia specjalnego punktów konsultacyjnych (odrębnie dla każdego rodzaju niepełnosprawności), wspomagających rodziców i opiekunów dzieci, wolontariuszy, nauczycieli i pedagogów szkół ogólnodostępnych, oraz inne osoby pracujące z dzieckiem niepełnosprawnym.
3. Stałe poszerzanie bazy i doposażanie specjalnego szkolnictwa ponadgimnazjalnego, w tym tworzenie miejsc praktycznej nauki zawodu dla młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
4. Prowadzenie kampanii informacyjnej na temat placówek kształcenia specjalnego prowadzących wczesne wspomaganie rozwoju wśród pracowników służby zdrowia i pomocy społecznej w celu koordynacji działań.
5. Prowadzenie systematycznych szkoleń kadry pedagogicznej pracującej z niepełnosprawnymi uczniami oraz bezpośrednio zaangażowanej w proces wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.
6. Zapewnienie stałej opieki pielęgniarskiej i lekarskiej w placówkach kształcenia specjalnego.

7. Doposażanie placówek kształcenia specjalnego w środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny i środki transportu dostosowane do przewozu osób niepełnosprawnych.
8. Włączenie we wspomaganie procesu nauczania, wychowania oraz rewalidacji organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
9. Wspieranie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodziców przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną oraz inne poradnie specjalistyczne.
10. Organizacja konferencji, seminariów, szkoleń oraz akcji promocyjno – edukacyjnych na tematy związane z niepełnosprawnością.
11. Utworzenie WTZ dla osób słabowidzących i niewidomych.

CEL 6: Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością pełnego dostępu do kultury, sportu, rekreacji i turystyki

Realizacja tego celu przebiegać będzie poprzez prowadzenie działalności kulturalnej, sportowej, rekreacji i turystyki na rzecz osób niepełnosprawnych oraz ich aktywnego udziału w organizowanych imprezach.

Zakres działań - udział osób niepełnosprawnych w kulturze, sporcie, rekreacji i turystyce.

Każda osoba może uczestniczyć aktywnie lub biernie w działaniach na rzecz kultury i sportu.

W ogólnospołecznym życiu kulturalnym Dąbrowy Górniczej daje się zauważyć niski stopień uczestnictwa osób niepełnosprawnych. Wynika to głównie z istniejących barier architektonicznych, transportowych, w komunikowaniu się oraz mentalnych tkwiących w samych osobach niepełnosprawnych i ich najbliższym otoczeniu, a także barier tkwiących w tzw. osobach sprawnych. Widoczny jest również brak pomostu pomiędzy dość szeroko prowadzoną działalnością kulturalną w środowisku osób niepełnosprawnych, a działalnością ogólnospołeczną. Konieczne jest promowanie i prezentacja twórczości artystycznej, kulturalnej i zawodowej osób niepełnosprawnych nie tylko podczas corocznych imprez (tj. np. Festiwal Zespołów Artystycznych Dóbr Pomocy Społecznej, Walentynkowe spotkania integracyjne „Podaruj mi swoje serduszko”). Istnieje bowiem potrzeba zagwarantowania osobom niepełnosprawnym możliwości wykorzystania swego potencjału twórczego i artystycznego oraz krzewienie kultury fizycznej i aktywnego spędzania czasu wolnego.

Fundamentalnym celem działań samorządu gminy Dąbrowa Górnicza i jego jednostek organizacyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych w sferze kultury fizycznej, sportu, turystyki, rekreacji i rehabilitacji jest możliwie najszersze, równoprawne uczestnictwo osób niepełnosprawnych w tym segmencie życia społecznego. Konsekwentna realizacja powyższych działań, systematyczne ich wzbogacanie w nowe inicjatywy powinny pozwolić na reorganizowanie życia zbiorowego tak, by aktywna obecność i udział osób niepełnosprawnych w sporcie, rekreacji i turystyce była rzeczą naturalną i ogólnie akceptowaną.

Dąbrowa Górnicza posiada bardzo dobre warunki do rozwoju sportu, turystyki i rekreacji wśród osób niepełnosprawnych oraz organizacji integracyjnych przedsięwzięć adresowanych do tych osób. Zasadą działania instytucji, placówek i jednostek orga-

nizacyjnych gminy, w tym również prowadzących statutową działalność w obszarze kultury fizycznej (Centrum Sportu i Rekreacji) jest otwartość na potrzeby osób niepełnosprawnych. Działalność sportowo – rekreacyjna wśród osób niepełnosprawnych (dzieci i młodzieży) prowadzona jest w gminie generalnie w oparciu o:

- Zespół Szkół Specjalnych nr 6 przy ul. Konopnickiej, w którym od 2003 roku aktywną działalność prowadzi dotowany przez gminę Uczniowski Klub Sportowy „DART”,
- Specjalny Ośrodek Szkolno –Wychowawczy dla Dzieci Słabo Widzących i Niewidomych przy ul. Wybickiego, w którym od lat prężnie działa Klub Sportowy „Jutrzenka”, wspomagany finansowo środkami pochodzącymi z budżetu gminy,
- Centrum Sportu i Rekreacji przy ul. Konopnickiej, które od lat jest współorganizatorem cyklicznych imprez sportowych dla osób niepełnosprawnych takich jak „Paraspartakiada”, „Spartakiada sportowa dla dzieci upośledzonych”, „Turniej piłki nożnej młodzieży niepełnosprawnej”, „Mistrzostwa Zagłębia w Dart dla niepełnosprawnych”.

W Dąbrowie Górniczej realizacja przedsięwzięć i programów integracyjnych w sposób istotny sprzyja rozwijaniu i współdziałaniu samorządu oraz administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi, prowadzącymi statutową działalność sportowo rekreacyjną i turystyczną wśród osób niepełnosprawnych. Od kilku lat gmina wspiera finansowo organizacje pozarządowe działające w tym obszarze, które realizują zadania własne gminy w zakresie sportu i rekreacji wśród osób niepełnosprawnych.

Na realizację przedsięwzięć w zakresie sportu, rekreacji i turystyki dotacje z budżetu gminy otrzymują organizacje sportowe i pozarządowe aktywne w tym obszarze integracji społecznej.

Gmina w podległych jednostkach i instytucjach systematycznie likwiduje bariery architektoniczne, aby umożliwić osobom niepełnosprawnym dostęp zarówno do dóbr kultury, jak i przedsięwzięć z zakresu sportu, turystyki i rekreacji.

Nowo oddana do użytku Hala Sportowa w Parku im. Hallera oraz aquapark „Nemo – Wodny Świat” w pełni dostępne są dla osób niepełnosprawnych.

Trudności w dostępie do dóbr kultury są znacznie większe. Jedyne kino w Dąbrowie Górniczej oraz Pałac Kultury Zagłębia, które są centrum kulturalnym miasta nie są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu ruchu.

Aby zapewnić osobom niepełnosprawnym pełny dostęp do kultury, sportu, rekreacji i turystyki należy za priorytety uznać działania jak niżej.

Zadania do realizacji:

1. Przystosowanie i udostępnianie obiektów sportowych, rekreacyjnych, turystycznych i kulturalnych dla wszystkich grup osób niepełnosprawnych – likwidacja barier architektonicznych w PKZ.
2. Włączenie twórczości osób niepełnosprawnych do prezentacji profesjonalnych.
3. Umożliwienie udziału osób niepełnosprawnych w imprezach masowych.
4. Promowanie sportu, rekreacji i turystyki wśród osób niepełnosprawnych.
5. Promowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w parasparyadach.
6. Wspieranie przez gminę przedsięwzięć organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

CEL 7: Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych – przeciwdziałanie bezrobociu poprzez: tworzenie nowych miejsc pracy, poradnictwo zawodowe, szkolenia, itp.

Sytuacja na rynku pracy w Dąbrowie Górniczej jest niepokojąca. Bezrobocie wśród mieszkańców miasta wzrasta i w 2003 r. osiągnęło 19,6%. Według danych spisu powszechnego z 2002 r. osoby niepełnosprawne czynne zawodowo w Dąbrowie Górniczej stanowiły 2,21% (2919) ogółu ludności miasta i 19,14% osób niepełnosprawnych. Wśród grupy osób niepełnosprawnych czynnej zawodowo bezrobocie wynosiło 33,85%, tzn. że bez pracy pozostawało 988 osób. Odsetek ten jest znacznie wyższy w stosunku do bezrobocia wśród osób pełnosprawnych, a w ostatnich latach uległ znacznemu zwiększeniu w związku z likwidacją licznych zakładów pracy zatrudniających osoby z niepełnosprawnością.

	2001	2002	2003
Liczba bezrobotnych	11114	12300	12687
Liczba poszukujących pracy	324	250	230
Stopa bezrobocia	16,6%	18,9%	19,6%

Stopa bezrobocia w Dąbrowie Górniczej w latach 2001-2003
(dane: PUP w Dąbrowie Górniczej)

Rehabilitacja zawodowa jest istotnym elementem rehabilitacji kompleksowej i polega na ułatwieniu osobie niepełnosprawnej udziału w życiu zawodowym poprzez uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia a w konsekwencji awansu zawodowego. Konsekwencją rehabilitacji zawodowej jest integracja społeczna.

Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ma zasadnicze znaczenie dla ich społecznego i psychicznego funkcjonowania. Praca daje możliwość samodzielnego utrzymania się, co powoduje zmniejszenie obciążenia dla samego społeczeństwa. Praca pozwala również na podwyższenie samooceny, przez co osoby z niepełnosprawnością osiągają wyższą jakość życia.

Do realizacji celu rehabilitacji zawodowej, jakim jest ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania zatrudnienia i awansu zawodowego poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy niezbędne jest:

- dokonanie oceny zdolności do pracy;

- prowadzenie poradnictwa zawodowego uwzględniającego ocenę zdolności do pracy oraz umożliwiającego wybór odpowiedniego zawodu i szkolenia;
- przygotowanie zawodowe z uwzględnieniem perspektyw zatrudnienia;
- dobór odpowiedniego stanowiska pracy i jego wyposażenie;
- określenie środków technicznych umożliwiających lub ułatwiających wykonywanie pracy.

Do podstawowych form rehabilitacji zawodowej można zaliczyć:

- realizację programów ogłaszanych przez PFRON, służących rehabilitacji zawodowej – np. „Program wyrównywania różnic między regionami”, „Junior” i inne;
- tworzenie i funkcjonowanie poradnictwa zawodowego.
- aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.
- promowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych u pracodawców – konkurs „Pracodawca przychylny niepełnosprawnym”.

W zakresie realizacji zadań obejmujących rehabilitację osób niepełnosprawnych szczególną rolę odgrywa stwarzanie możliwości uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej, które stanowią pierwszą, podstawową formę aktywizacji zawodowej osób z upośledzeniem intelektualnym, dla których droga do zatrudnienia jest najtrudniejsza. Zarówno osoby z upośledzeniem intelektualnym jak i osoby z zaburzeniami psychicznymi są marginalnie traktowane na rynku pracy.

Celem warsztatów terapii zajęciowej jest, więc pobudzanie chęci do aktywnego życia, poprawa sprawności psychosomatycznej, rozwój społeczny i poprawa funkcjonowania również w środowisku otwartym, wyrobienie wytrzymałości i wytrwałości w pracy, a także opanowanie różnorodnych technik związanych z pracą. Wszystko to ma zwiększyć szansę osób niepełnosprawnych na możliwie niezależne, samodzielne, aktywne życie, a więc z jednej strony ma charakter działań profilaktycznych, przeciwdziałających izolacji i bezczynności, z drugiej zaś - działań rehabilitacyjnych zmierzających do poprawy sprawności i umiejętności również zawodowych.

Dlatego też w 2003 r. powstał niezbędny w Dąbrowie Górniczej Warsztat Terapii Zajęciowej. Obecnie warsztat obejmuje opieką 54 osoby. Warsztat Terapii Zajęciowej działa przy Dąbrowskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”. Przystosowanie podopiecznego do samodzielnego życia odbywa się poprzez uczestnictwo w terapii prowadzonej w 9 pracowniach terapii zajęciowej:

- gospodarstwa domowego,
- tkactwa,
- ceramiki,
- metaloplastyki,
- papieroplastyki,
- malarstwa, witrażu i grafiki,
- komputerowej,
- szycia i haftu,
- technicznej z elementami stolarki.

Celowym jest powołanie w chwili obecnej Zakładu Aktywności Zawodowej, w którym zatrudnione byłyby osoby przygotowane w WTZ do podjęcia pracy. Zakład Aktywno-

ści Zawodowej wypełni brakujące ogniwo w tworzeniu pewnego systemu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych w naszym mieście, do którego zmierzamy.

Ogniwa systemu rehabilitacji zawodowej to:

- Szkoły specjalne różnego poziomu kształcenia, w tym głównie szkoły zawodowe;
- Warsztat Terapii Zajęciowej;
- Zakład Aktywności Zawodowej;
- Zakłady Pracy Chronionej;
- Otwarty rynek pracy

oraz

- Świetlica Terapeutyczna dla osób niepełnosprawnych, które nie osiągnęły poziomu wymaganego do podjęcia pracy. Będzie ona dopełnieniem powyższego systemu.

Aktywizacja zawodowa na otwartym i chronionym rynku pracy dla osób niepełnosprawnych prowadzona jest w Powiatowym Urzędzie Pracy w Dąbrowie Górniczej w trzech płaszczyznach:

- Poradnictwo zawodowe
- Pośrednictwo pracy
- Szkolenia i przekwalifikowania

Poradnictwo zawodowe oparte jest na ocenie zawodowej zdolności do pracy osoby niepełnosprawnej oraz pomocy w podjęciu decyzji zawodowej. Służy to podjęciu konkretnej decyzji dotyczącej wyboru zawodu oraz drogi prowadzącej do kariery zawodowej. Zasadnym jest rozpoczęcie tego procesu najpóźniej w ostatniej klasie gimnazjum. Uczniowie poza otrzymaniem kompleksowej informacji o możliwościach dalszego kształcenia (w tym także w placówkach edukacji specjalnej i placówkach realizujących programy kształcenia integracyjnego) powinni, bowiem posiadać możliwość korzystania z usług doradczych w zakresie wyboru zawodu zgodnie z posiadanymi predyspozycjami i zainteresowaniami, ale zawsze zgodnie z możliwościami psychofizycznymi oraz wymogami rynku pracy. Poradnictwo zawodowe to również działania realizowane na rzecz osób, które zakończyły systematyczne kształcenie zawodowe i pozostają w zatrudnieniu bądź okresowo nie mają pracy. Usługi doradcze dla tych osób są świadczone przez doradców zawodowych, głównie zatrudnionych w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Istotnym byłoby wyodrębnienie w strukturze Powiatowego Urzędu Pracy stanowiska doradcy zawodu dla osób niepełnosprawnych. Ważnym elementem efektywnego poradnictwa zawodowego będzie także stała współpraca doradcy z lekarzem medycyny pracy i psychologiem. Do prawidłowo prowadzonego procesu doradczego niezbędne są odpowiednie warunki lokalowe – dostępne, kameralne pomieszczenie zlokalizowane na parterze budynku PUP, czego brakuje.

Szkolenia i przekwalifikowania zawodowe dotyczą osób dorosłych. Celem szkoleń zawodowych jest przygotowanie osoby niepełnosprawnej do pracy poprzez nabycie odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Istotny jest tutaj fakt zdobycia zarówno wiedzy teoretycznej jak też nabycie konkretnych umiejętności zawodowych. Prawdłowo prowadzona rehabilitacja zawodowa w okresie szkolenia powinna zapewnić jednocześnie nabycie i utrwalenie mechanizmów dotyczących skutecznych zachowań pożądaných w środowisku pracy. Szkolenia odnosić się muszą także do możliwości awansu zawodowego osób niepełnosprawnych. A zatem należy pamiętać o możliwościach wynikających z zapisów ustawy o rehabilitacji... dotyczących zapewnienia zwrotu kosztów poniesionych na szkolenia osób niepełnosprawnych przez pracodawców. Kierunek i zakres treściowy szkolenia powinien być poprzedzany konsultacją z doradcą zawodowym.

Zatrudnienie lub podjęcie samodzielnej działalności gospodarczej. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych należy traktować jako jeden z najistotniejszych etapów rehabilitacji zawodowej. Dobór miejsca zatrudnienia koniecznie musi być dostosowany do stopnia uszkodzenia organizmu oraz przygotowania osoby niepełnosprawnej do pracy. Zatrudnienie może być realizowane zarówno w zwykłych zakładach pracy, czyli na tzw. otwartym rynku pracy jak też w zakładach pracy chronionej lub zakładach aktywności zawodowej. W krajach Unii Europejskiej istnieje tendencja do zatrudniania osób niepełnosprawnych w zwykłych zakładach pracy, zgodnie z zasadą zawodowej integracji oraz w zakładach aktywności zawodowej.

Wspieranie pozostawania w zatrudnieniu dotyczy szczególnie początkowego okresu zatrudnienia mającego na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej procesu adaptacji zawodowej oraz przystosowanie się do wykonywania zadań zawodowych i funkcjonowania w nowym środowisku pracy, zarówno w jego sensie fizycznym jak i społecznym. Wspieranie pozostawania w zatrudnieniu powinno odbywać się między innymi przez zatrudnianie „asystentów osób niepełnosprawnych w zatrudnieniu”, co wydaje się bardzo istotne w procesie rehabilitacji zawodowej i należy systematycznie wprowadzać.

Zadania aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych wchodzą również w zakres działań Działu ds. Niepełnosprawności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Górniczej. W tym zakresie do 2002 r. refundowano koszty tworzenie nowych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych. Do roku 2001 utworzono 214 stanowisk pracy dla 232 osób. W roku 2002 powstało 20 stanowisk pracy. Od 2003 r. ze względu na zmianę zapisów w ustawie – „pracodawca może uzyskać ze środków PFRON zwrot kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem nowych lub istniejących stanowisk pracy”. Z powodu braku zainteresowania wśród pracodawców nie przystosowano jednak żadnych stanowisk pracy. Na podstawie opinii pracodawców można stwierdzić, iż refundacja przystosowania stanowisk pracy na potrzeby osób niepełnosprawnych jest skomplikowana i nieekonomiczna. Celowym wobec tego wydaje się być przystąpienie do obszaru C „Programu Wyrównywania Różnic Między Regionami” ogłoszonym przez PFRON lub innych programów w celu tworzenia nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.

	DO 2001	2002	2003
Liczba utworzonych nowych miejsc pracy	214	20	-

Liczba osób zatrudnionych na nowych stanowiskach pracy	232	20	-
Pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej	7	1	1

Wsparcie w ramach rehabilitacji zawodowej udzielone przez Dział ds. Niepełnosprawności MOPS w Dąbrowie Górniczej do 2003 r.
(dane: DN MOPS w Dąbrowie Górniczej)

Zadania do realizacji:

1. Utworzenie stanowiska doradcy zawodowego dla osób niepełnosprawnych (PUP).
2. Tworzenie systemu poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych.
3. Powołanie „asystentów osób niepełnosprawnych w zatrudnieniu”.
4. Wspieranie tworzenia nowych stanowisk pracy poprzez przystępowanie do programów celowych PFRON.
5. Utworzenie zakładu aktywności zawodowej w celu zapewnienia zatrudnienia osób niepełnosprawnych.
6. Prowadzenie ciągłej kampanii informacyjnej promującej wśród pracodawców zatrudnianie osób niepełnosprawnych.
7. Ogłoszenie konkursu „Pracodawca przychylny niepełnosprawnym”.

CEL 8: Zintegrowanie i wzmacnianie podmiotów działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych

W skład podmiotów działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych powinny wchodzić:

- Urząd Miejski – Wydział Zdrowia i Pomocy Społecznej,
- Pełnomocnik ds. osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miejskim (obecnie brak),
- Społeczna Powiatowa Rada ds. Osób Niepełnosprawnych,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej

W 2003 roku Prezydent Dąbrowy Górniczej wyznaczył kierownika Działu ds. Niepełnosprawnych w MOPS do pełnienia funkcji Koordynatora ds. osób niepełnosprawnych w gminie Dąbrowa Górnicza. Jednak środowisko osób niepełnosprawnych wnioskuje przykładem sąsiednich miast i powiatów, o powołanie Pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta. Umocowanie osoby reprezentującej sprawę osób niepełnosprawnych w Urzędzie Miejskim podniesie rangę problemu oraz przyniesie zwiększoną prawną skuteczność działań, ponieważ Pełnomocnik w swoich zadaniach miałby również koordynację działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Do zadań Pełnomocnika powinna należeć ścisła współpraca ze Społeczną Powiatową Radą ds. Osób Niepełnosprawnych, powołaną na mocy Ustawy o Rehabilitacji... oraz Działem ds. Niepełnosprawności MOPS, wykonującym zadania powiatu zgodnie z w/w ustawą, ale w szczególności z organizacjami pozarządowymi, działającymi w

Dąbrowie Górniczej a władzami miasta, będąc rzecznikiem praw i interesów osób niepełnosprawnych. Powołanie Pełnomocnika uzależnione jest od możliwości finansowych gminy.

Organizacje pozarządowe działające w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych stanowią reprezentację środowiska osób „sprawnych inaczej”, posiadają najwięcej informacji o potrzebach, problemach swoich członków, wspierają ich i reprezentują.

Pełnomocnik powinien wspierać i integrować środowisko osób niepełnosprawnych i działające na ich rzecz organizacje oraz koordynować działania wszystkich podmiotów zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych w mieście. Powinien odpowiadać za właściwą, rzetelną informację o problemach osób niepełnosprawnych oraz dbać o przestrzeganie ich praw obywatelskich.

Dla zintegrowania i wzmocnienia podmiotów działających w imieniu i na rzecz osób niepełnosprawnych, konieczne jest powołanie Forum Organizacji Pozarządowych oraz Centrum Integracji i Wolontariatu, co służyć będzie wszechstronnej integracji organizacji pozarządowych, wymianie doświadczeń oraz wspieraniu się w prowadzonych działaniach. Pozwoli integrować osoby o różnym rodzaju niepełnosprawności oraz tworzyć grupy wsparcia i samopomocy.

W Dąbrowie Górniczej aktualnie działają na rzecz osób niepełnosprawnych następujące organizacje pozarządowe:

- Dąbrowskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków,
- Polski Związek Niewidomych,
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Kalekim „Neuron”
- Stowarzyszenie „Razem do Celu” dla Dzieci Słabowidzących i Niewidomych,
- Fundacja na Rzecz Poszkodowanych w Wypadkach Komunikacyjnych,
- Fundacja Ochrony Zdrowia.

Wyżej wymienione organizacje ukierunkowały swoją działalność statutową na:

- integrację społeczną;
- wsparcie i pomoc osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom,
- przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych,
- przeciwdziałanie skutkom niepełnosprawności.

Na podstawie Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. nr 96 z 2003 r., poz. 873), organizacje pozarządowe mogą przejmować niektóre obowiązki gminy. Na tej podstawie władze miejskie w drodze konkursów dofinansowują działania tych organizacji. Stanowi to znaczne wsparcie prowadzonej działalności i daje ogromne możliwości.

W dobie integracji europejskiej i dążenia do osiągnięcia europejskich standardów możliwe będzie pozyskiwanie środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego. Wobec tego celem będzie udzielenie organizacjom pozarządowym wsparcia w formie szkoleń i konsultacji dotyczących aplikowania o środki z funduszy unijnych.

Zadania do realizacji:

1. Powołanie Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych.
2. Powołanie Forum Organizacji Pozarządowych, spotkań, konferencji, itp., w celu integracji działań.
3. Opracowanie informatora organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej.
4. Powołanie Centrum Integracji i Wolontariatu.
5. Zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych w działalność na rzecz przestrzegania praw obywatelskich.
6. Organizacja szkoleń dotyczących pozyskiwania środków finansowych z Europejskiego Funduszu Społecznego, dla organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
7. Pozyskiwanie sponsorów wspierających statutową działalność organizacji.
8. Ogłoszenie konkursu
 - Darczyńca Roku
 - Stowarzyszenie, Fundacja, Organizacja Roku – najlepiej działająca na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście

CEL 9: Tworzenie warunków do zachowania samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych, poprzez rozwój kompleksowego systemu rehabilitacji

Stworzenie kompleksowego systemu rehabilitacji osób niepełnosprawnych w Dąbrowie Górniczej powinno być efektem realizacji Gminnego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, do którego Program zmierza.

System powinien wspierać i wyrównywać szanse osób niepełnosprawnych i ich rodzin od samego początku wystąpienia niepełnosprawności oraz przez cały czas trwania życia osoby z dysfunkcją organizmu.

Wsparcie i wyrównywanie szans we wszystkich płaszczyznach życia społecznego występują w różnej formie, stosownie do potrzeb osoby niepełnosprawnej i jej rodziny. Jest bardzo ważne, aby niepełnosprawni i ich bliscy mieli świadomość, że z problemem nie pozostają sami, że są instytucje, do których w każdej chwili mogą się zwrócić w celu uzyskania fachowej pomocy i wsparcia. Winna ona podnosić sprawność fizyczną uszkodzonych narządów i funkcji całego organizmu, usprawniać psychicznie oraz społecznie, pozwalając na optymalne przystosowanie do aktywnego udziału w życiu społecznym, oczywiście na miarę psychosomatycznych możliwości osoby niepełnosprawnej.

Kompleksowy system rehabilitacji powinien:

1. przeciwdziałać sytuacjom kryzysowym w rodzinie, związanym z zaistnieniem niepełnosprawności – wspieranie rodziny z osobom niepełnosprawną poprzez:
 - wczesną diagnostykę, wczesną interwencję medyczną, wczesną rehabilitację oraz jej kompleksowość i ciągłość;
 - wsparcie psychologiczne;
 - tworzenie i rozwijanie działalności grup samopomocowych;
 - wolontariat,

2. dysponować szeroką i różnorodną ofertą usług rehabilitacyjnych w tym pomocy środowiskowej i stacjonarnej w postaci:
 - usług opiekuńczych i wspomagających w środowisku zamieszkania osoby niepełnosprawnej;
 - Dziennych Domów Pomocy Społecznej;
 - Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
 - świetlicy terapeutycznej dla osób niepełnosprawnych;
 - mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych, w tym chorych psychicznie;
 - Domów Pomocy Społecznej dla osób z różnymi schorzeniami;
 - wolontariatu, asystenta osoby niepełnosprawnej,
3. dawać możliwość wszechstronnego rozwoju jednostek w celu aktywnego i godnego życia oraz uzyskania jak najwyższych jakości i poziomu samodzielnego życia poprzez:
 - dostęp do wszystkich etapów edukacji;
 - wyposażenie w sprzęt ortopedyczny i rehabilitacyjny;
 - likwidację barier architektonicznych transportowych, technicznych oraz w komunikowaniu się – otoczenie dostępne osobie niepełnosprawnej;
 - pełną integrację społeczną,
4. wspierać zatrudnienie osób niepełnosprawnych na chronionym i otwartym rynku pracy poprzez:
 - aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych – przeciwdziałanie bezrobociu;
 - Specjalne Szkoły Zawodowe;
 - Warsztaty Terapii Zajęciowej;
 - Zakłady Aktywności Zawodowej;
 - Zakłady Pracy Chronionej;
 - otwarty rynek pracy;
 - asystentów osób niepełnosprawnej w zatrudnieniu;
 - doradcę zawodowego dla osób niepełnosprawnych.

Kompleksowy system rehabilitacji, poza kilkoma niewielkimi ogniwami, już praktycznie funkcjonuje w Dąbrowie Górniczej. Uzupełnienie brakujących elementów omówione zostało przy poszczególnych celach operacyjnych.

GŁÓWNI REALIZATORZY PROGRAMU I ZAKRES ICH DZIAŁAŃ

I. Urząd Miejski w Dąbrowie Górniczej

- Wydział Zdrowia i Pomocy Społecznej - koordynator
- Wydział Spraw Obywatelskich
- Wydział Oświaty
- Wydział Gospodarki Komunalnej
- Wydział Urbanistyki i Architektury
- Wydział Przedsięwzięć Publicznych
- Wydział Promocji, Kultury i Kultury Fizycznej

- Wydział Strategii i Rozwoju Miasta
- Wydział Administracyjny – Referat Informatyki
- Biuro Prasowe

II. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, głównie przez Koordynatora i Dział ds. Niepełnosprawności

- Podejmowanie działań zmniejszających skutki niepełnosprawności
- Dofinansowania z PFRON
 - turnusy rehabilitacyjne,
 - sport, kultura, turystyka i rekreacja osób niepełnosprawnych,
 - zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych,
 - sprzęt rehabilitacyjny dla instytucji,
 - likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w zależności od indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Finansowanie w części lub całości kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.
- Koordynacja działań pracowników socjalnych MOPS na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Wsparcie środowiskowe i stacjonarne osób niepełnosprawnych
 - usługi opiekuńcze i specjalistyczne,
 - Dzielne Domy Pomocy Społecznej i Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej,
 - Dom Pomocy Społecznej.
- Udzielanie pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej osobom niepełnosprawnym.
- Przystosowanie nowych i istniejących stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Koordynacja działań zmierzających do aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.
- Program celowy PFRON „Program wyrównywania różnic między regionami” – obszar C i D, tj. tworzenie nowych miejsc pracy oraz likwidacja barier transportowych.

III. Powiatowy Urząd Pracy

- Przeciwdziałanie bezrobociu osób niepełnosprawnych.
 - Doradztwo zawodowe.
 - Pośrednictwo pracy.
 - Szkolenie oraz przekwalifikowanie.

IV. Organizacje pozarządowe

- Określanie potrzeb i priorytetów dotyczących życia osób niepełnosprawnych.

- Uczestnictwo w planowaniu, wdrażaniu i ewaluacji służb, usług i działań na rzecz środowiska.
- Podnoszenie świadomości społeczeństwa o problematyce osób niepełnosprawnych.
- Organizacja samopomocy środowiskowej w celu zapewnienia swoim członkom wzajemnego wsparcia i wymiana informacji i doświadczeń.
- Reprezentowanie środowiska osób niepełnosprawnych.
- Planowe prowadzenie rehabilitacji społecznej, zawodowej, działań oświatowych, opiekuńczych oraz wsparcia bezpośredniego.

ZASADY MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU

Diagnoza i wynikające z niej zadania ukazane w Programie dogłębnie uwzględniają wszechstronne możliwości ewaluacji Programu w celu stworzenia otoczenia najbardziej przychylnego niepełnosprawnym obywatelom miasta Dąbrowy Górniczej.

Monitorowanie Programu odbywać się będzie w procesie systematycznego zbierania i analizowania informacji na temat Programu w aspekcie rzeczowo – finansowym. Monitorowanie Programu będzie polegać na ustaleniu priorytetów projektów realizacji zadań w poszczególnych latach realizacji Programu oraz coroczną jego oceną.

W związku z powyższym, realizatorzy do dnia 10 lipca przedłożą Powiatowej Społecznej Radzie ds. Osób Niepełnosprawnych do zaopiniowania propozycje szczegółowych projektów i zadań planowanych do realizacji w roku następnym z określeniem środków gminy oraz innych źródeł finansowania.

Do dnia 30 marca każdego roku realizatorzy składają szczegółowe sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu... za rok poprzedni w Wydziale Zdrowia i Pomocy Społecznej Urzędu Miasta. Wydział Zdrowia i Pomocy Społecznej odpowiedzialny jest za sporządzenie sprawozdania rocznego z realizacji Gminnego Programu i przedłożenia go Prezydentowi Miasta.

UWAGI KOŃCOWE

Złożoność działań, jakie należy podjąć dla poprawy warunków wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz uzyskanie w tym zakresie wymiernych efektów, wymaga zaangażowania w realizację zadań wielu realizatorów: instytucji i organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli środowiska osób niepełnosprawnych.

Zakłada się, że w ramach Programu mogą powstawać szczegółowe projekty tworzone przez realizatorów, zgodnych i spójnych z wytycznymi Programu, w tym również projekty wieloletnie.

Program może także stanowić podstawę do aplikacji o środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej zarówno przez samorząd jak i organizacje pozarządowe.

Szeroka współpraca wszystkich zainteresowanych podmiotów będzie najlepiej sprzyjać wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego.

HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

LP.	ZADANIE	REALIZATOR	TERMIN ROZPOCZĘCIA	CHA-RAKTER ZADANIA
1.	Utworzenie Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego dla osób niepełnosprawnych (dyżury: pracownika Dział ds. Niepełnosprawności MOPS, pracownika socjalnego, psychologa, radcy prawnego, tłumacza języka migowego, przedstawicieli organizacji pozarządowych)	MOPS (bez barier architektonicznych)	III kwartał 2004 r.	ciągły
2.	Utworzenie bazy danych osób niepełnosprawnych w gminie Dąbrowa Górnicza – opracowanie systemu zbierania danych	Wydział Spraw Obywatelskich, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe	III kwartał 2004 r.	ciągły
3.	<p>Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tworzenie nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych – „Program wyrównywania różnic między regionami” – obszar C ➤ Utworzenie stanowiska doradcy zawodowego dla osób niepełnosprawnych ➤ Tworzenie systemu poradnictwa zawodowego i szkoleń dla osób niepełnosprawnych ➤ Powołanie asystentów osób niepełnosprawnych 	<p>Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, pracodawcy</p> <p>PUP</p> <p>PUP</p>	<p>2004 r.</p> <p>2004 r.</p> <p>2004 r.</p>	<p>ciągły w miarę potrzeb</p> <p>ciągły</p> <p>ciągły</p>

	<p>w zatrudnieniu lub włączenie tych czynności do zakresu obowiązku innych pracowników</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej w celu zapewnienia zatrudnienia osób niepełnosprawnych ➤ Prowadzenie ciągłej kampanii informacyjnej promującej wśród pracodawców zatrudnianie osób niepełnosprawnych ➤ Konkurs „Pracodawca przyjazny niepełnosprawnym” 	<p>Organizacje pozarządowe, MOPS.</p> <p>Organizacje pozarządowe, we współpracy z Urzędem Miejskim</p> <p>DN/MOPS</p> <p>Urząd Miejski</p>	<p>2004 r.</p> <p>2005 r.</p> <p>2004 r.</p> <p>2004/2005 r.</p>	<p>w miarę potrzeb</p> <p>jednorazowy</p> <p>ciągły</p> <p>cykliczny co rok</p>
4.	<p>Likwidacja barier transportowych dla osób niepełnosprawnych – „Program wyrównywania różnic między regionami” PFRON – obszar D</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zakup samochodów osobowych przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych ➤ Uruchomienie Biura Obsługi Komunikacyjnej Osób Niepełnosprawnych – BOKON ➤ Likwidowanie barier transportowych poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • wprowadzanie czytelnego oznakowania środków transportu i przystanków komunikacji miejskiej 	<p>Jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe</p> <p>Wydział Komunikacji</p>	<p>2004 r.</p>	<p>ciągły w miarę potrzeb</p> <p>ciągły w miarę</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie systemu informacji wizualnej w środkach transportu publicznego 		2004 r.	potrzeb
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ systematyczne dostosowanie oznakowania drogowego (znaki poziome i pionowe) w obszarze styku ruchu kołowego z ruchem osób niepełnosprawnych oraz zabudowa urządzeń dźwiękowych w sygnalizacjach świetlnych 	Wydział Gospodarki Komunalnej, MZUiM	2004 r.	ciągły
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Egzekwowanie parkowania pojazdów nieoznakowanych w miejscach wydzielonych 	Straż Miejska	2004 r.	ciągły
5.	<p>Likwidacja barier architektonicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Bezwzględne egzekwowanie na etapie projektowania i realizacji dostępności dla osób niepełnosprawnych nowo budowanych i modernizowanych inwestycji miasta ➤ Przyjęcie jako standardu przy budowie i modernizacji ciągów komunikacyjnych obniżania krawężników i dostosowania przejść dla pieszych ➤ Stopniowe likwidowanie barier w dostępie do obiektów użyteczności publicznej oraz obiektów inżynierskich, w pierwszej kolejności <ul style="list-style-type: none"> • likwidacja barier archi- 	<p>Wydział Urbanistyki i Architektury, Wydział Gospodarki Komunalnej, Wydział Przedsięwzięć Publicznych</p> <p>Wydział Urbanistyki i Architektury, Wydział Przedsięwzięć Publicznych, Wydział Gospodarki Komunalnej</p>	<p>2004 r.</p> <p>2004 r.</p>	<p>ciągły</p> <p>ciągły</p> <p>jednorazowy</p>

	<p>tektonicznych w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> likwidacja barier architektonicznych w budynku Pałacu Kultury Zagłębia <p>➤ Konkurs „Dąbrowa bez barier” dla prywatnych właścicieli nieruchomości</p>	<p>MZBM, MOPS</p> <p>PKZ</p> <p>Urząd Miejski</p>	<p>2004/2005 r.</p> <p>2004/2005 r.</p>	<p>cykliczny co rok</p>
6.	Likwidacja barier w komunikowaniu się interpersonalnym – obsługa tłumacza języka migowego w urzędach administracji publicznej	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe	III kwartał 2004 r.	Ciągły
7.	Opracowanie stałego systemu informacji zapewniającego osobom niepełnosprawnym szerokiego dostępu do niej poprzez wykorzystanie różnorodnych źródeł przekazu	Referat Informacji UM, Biuro Prasowe UM, MOPS, organizacje pozarządowe	II kwartał 2004 r.	ciągły
8.	<p>Upowszechnianie publikacji prasowych, broszur, poradników, informatorów dotyczących różnych aspektów życia osób niepełnosprawnych oraz przysługujących im praw tj. np.</p> <ul style="list-style-type: none"> Informator o działających w Dąbrowie Górniczej organizacjach pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych Przewodnik po Dąbrowie Górniczej dla osób niepełnosprawnych wskazujący stopień dostępności otoczenia Informator dot. „Punktu Informacyjno – konsultacyjnego dla osób niepełnosprawnych” Informator zawierający harmonogram imprez in- 	<p>Wydział Promocji, Kultury i Kultury Fizycznej UM, MOPS, PUP, organizacje pozarządowe, Biuro Prasowe</p>	<p>III kwartał 2004 r.</p>	<p>cykliczny co rok</p>

	<p>tegracyjnych, sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych itp. organizowanych dla osób niepełnosprawnych na dany rok</p> <p>➤ Informator poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych</p>			
9.	Zwiększenie wiedzy społeczeństwa dotyczącej osób niepełnosprawnych oraz wymiana doświadczeń (np. konferencje, seminaria, szkolenia)	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe	III kwartał 2004 r.	ciągły
10.	Forum Organizacji Pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe	II kwartał 2004 r.	Cykliczny
11.	<p>Organizacja imprez integracyjnych w gminie Dąbrowa Górnicza, promujących osoby niepełnosprawne</p> <p>Imprezy cykliczne</p> <p>➤ Walentynki – „Podaj mi swoje serduszko” dla dzieci niepełnosprawnych sprawnych ze szkół</p> <p>➤ Przegląd Twórczości Domów Pomocy Społecznej – zasięg ponadlokalny</p> <p>➤ Paraspartakiada Śląska i Zagłębia Dzieci i Młodzieży niepełnosprawnej – zasięg ponadlokalny (już po raz 5)</p> <p>➤ Zawody pływackie dla osób niepełnosprawnych</p> <p>Inne, nowe według zgłaszanych projektów</p>	Wydział Oświaty, Wydział Promocji, Kultury i Kultury Fizycznej, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe	2004 r.	Ciągły
12.	Upowszechnianie pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych jako aktywnych członków społeczeństwa poprzez:			

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Promowanie wszelkich form twórczości artystycznej i kulturalnej osób niepełnosprawnych (wystawy, prezentacje, audycje telewizyjne, artykuły w prasie) ➤ Zapewnienie wybitnym jednostkom możliwości indywidualnego zaprezentowania swoich osiągnięć ➤ Promowanie osoby niepełnosprawnej aktywnej zawodowo ➤ Włączenie twórczości osób niepełnosprawnych do prezentacji profesjonalnych 	organizacje pozarządowe, Wydział Promocji, Kultury i Kultury Fizycznej, Biuro Prasowe UM, Referat Informatyki WA UM	2004 r.	ciągły
13.	<p>Powołanie Centrum Integracji i Wolontariatu</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Przygotowanie kadr do pracy z osobami niepełnosprawnymi w środowisku ➤ Konsolidacja działań organizacji pozarządowych ➤ Integracja osób o różnym rodzaju niepełnosprawności 	organizacje pozarządowe we współpracy z Wydziałem Zdrowia i Pomocy Społecznej, MOPS	2005 r.	jednorazowy
14.	Zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych w działalność na rzecz przestrzegania praw obywatelskich (spotkania, konferencje)	Organizacje pozarządowe, Urząd Miejski, MOPS	2004 r.	ciągły
15.	Powołanie Pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych	Urząd Miejski	2004/2005 r. w miarę możliwości finansowych gminy	jednorazowy
16.	Promowanie sportu, rekreacji i turystyki wśród osób niepełnosprawnych – aktywne spędzanie wolnego czasu	organizacje pozarządowe, CSiR	2004 r.	ciągły

GMINNY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

17.	Wspieranie przez gminę przedsięwzięć organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, działających na rzecz osób niepełnosprawnych – projekty dofinansowywane przez gminę	organizacje pozarządowe, Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy	2004 r.	ciągły
18.	Wspieranie leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem psychologów, pedagogów i pracowników socjalnych oraz samych osób niepełnosprawnych i ich rodzin	Wydział Zdrowia i Pomocy Społecznej we współpracy z organizacjami pozarządowymi	2004 r.	ciągły
19.	Organizacja grup wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnością - uczestnictwo w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, organizacje pozarządowe	2004 r.	ciągły
20.	Tworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych	MOPS, organizacje pozarządowe	2006/2007 r.	w miarę potrzeb i możliwości gminy
21.	Dostosowanie jednego z Dziennych Domów Pomocy Społecznej do przyjęcia osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich oraz wyposażenie go w samochód dostosowany do przewozu osób niepełnosprawnych	MOPS	2005/2006 r.	w miarę możliwości finansowych
22.	Utworzenie Świetlicy Terapeutycznej dla osób niepełnosprawnych	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe	2005/2006 r.	jednorazowy
23.	Rozwój form środowiskowego wsparcia stacjonarnego poprzez zwiększenie ilości miejsc lub utworzenie domów/oddziałów: <ul style="list-style-type: none"> ➤ dla osób z przewlekłą chorobą psychiczną, ➤ dla osób przewlekłe soma- 	Wydział Zdrowia i Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	2006/2007 r.	jednorazowy w miarę możliwości finansowych

GMINNY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

	tycznie chorych			gminy
24.	Utworzenie WTZ dla osób słabowidzących i niewidomych	organizacje pozarządowe, Urząd Miejski	2006 r.	jednorazowy
25.	Podjęcie działań zmierzających do uruchomienia oddziałów integracyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach	Wydział Oświaty, jednostki organizacyjne gminy	2004/2005 r.	w miarę potrzeb
26.	Tworzenie w placówkach kształcenia specjalnego punktów konsultacyjnych (odrębnie dla każdego rodzaju niepełnosprawności), wspomagających rodziców i opiekunów dzieci, wolontariuszy, nauczycieli i pedagogów szkół ogólnodostępnych, oraz inne osoby pracujące z dzieckiem niepełnosprawnym	Wydział Oświaty	2005 r.	ciągły
27.	Stałe poszerzanie bazy i doposażanie specjalnego szkolnictwa ponadgimnazjalnego, w tym tworzenie miejsc praktycznej nauki zawodu dla młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności	Wydział Oświaty	2004 r.	ciągły w miarę potrzeb
28.	Prowadzenie kampanii informacyjnej na temat placówek kształcenia specjalnego, rozwoju dziecka oraz wczesnej interwencji wśród pracowników służby zdrowia i pomocy społecznej w celu koordynacji działań – wydanie informatora	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy	2004/2005 r.	ciągły cykliczny
29.	Zapewnianie stałej opieki pielęgniarstwa i lekarskiej w placówkach kształcenia specjalnego	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy	2005 r.	ciągły
30.	Doposażanie placówek kształcenia specjalnego w środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny i środki transportu dostosowane do przewozu osób niepełnosprawnych	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy	2004 r.	ciągły w miarę potrzeb
31.	Wspieranie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodzi-	Urząd Miejski, jednostki orga-	2004 r.	ciągły

GMINNY PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

	ców przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną oraz inne poradnie specjalistyczne	nizacyjne gminy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, organizacje pozarządowe		
32.	Promowanie integracji osób niepełnosprawnych wśród dzieci i młodzieży	Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe	2004 r.	ciągły

Zakres realizacji zadań określonych w niniejszym Programie będzie wynikał z możliwości gminy.